

Toomik metsas – aus ja halastamatu

Teet Veispak
9. jaanuar 2024, 18:00

«Metsa pööre», 2023 — Foto: Stanislav Stepashko

Juba mõnda aega on Temnikova ja Kasela galeriis olnud avatud Jaan Toomiku näitus «Metsa pööre». Iseenesest ei ole väljapanek väga suur – seitse maali ja üks skulptuur –, aga on igati terviklik. Ühishimetaja võiks olla see, et need tööd on valminud möödunud aastal maamajas Lääne-Eestis, kus kunstnik on pikalt üksi paigal olnud.

Ilamusi

Maagiline Circum Absurdum sel kevadel Noblessneris	DOBRANOTCH (DE)	Kaunid Kontserdid Käsms 2024 Lenna Dagö	
Lavastus viib su rännakule täis tantsu, teatrit, tsirkust, mustkunst, muusikat!	10.08 kell 23:45 Käsms, Viru Folk 2024 Alpi aasta.	16.06 kell 17 Kaastegevad Raiv Tafenau, Jason Hunter, Aleksa Paal jt.	
Osta pilet	Osta pilet	Osta pilet	

Näitus

- Jaan Toomik, «Metsa pööre»
- Temnikova ja Kasela galeriis
- 21. jaanuarini

Keskkond – mets ja mere lähedus – on küll teistsugune kui senine ateljee, lisaks igapäevane üksindus, ometi on need eksistentsiaalsed küsimused, mille üle Toomik juurdleb, kõigest varasemast välja kasvanud. Tundub, et näituse võti peitub kahes maalis – need on näitusele nime andnud «Metsa pööre» ja «Metsavennad».

Seosed varasemaga

Viimane mõjub eriti sugestiivselt, kus kaks paljast meest, kellel peade asemel paljad kolbad (ühel hundi), seisavad mere foonil kevadisel lumel. See, nagu ka «Sõbra eest palvetades» on nähtavalt kantud isiklikust valust, mida ei hakkaks siinkohal pikemalt lahti seletama.

Mingeid hoomatavaid seoseid võib märgata ka Toomiku varasema loominguga. Juba nimetatud «Metsa pööre», «Kutse tantsule» – meed oleksid justkui omamoodi jätk ta n-ö «sugupuu» maalidele.

Kunstnik ise kohal

Isegi suhteliselt pealiskaudne näituseküllastaja märkab, et pea kõikidel maalidel on kunstnik ise kohal. Eks see olegi ta teatud hetkede emotsioonide väljendus. (Vahemärkusena olgu öeldud, et Toomik on olnud paljude aastate vältel viljakas portretist. Kunagi oleks huvitav näha sedagi külge ta loomingust.)

«Metsavennad», 2023 — Foto: Stanislav Stepashko

«Mees püssi ja põleva varjuga», 2023 — Foto: Stanislav Stepashko

Ei, Toomik ei lähe oma maalidega maailma, selle poliitilisi või sotsiaalsed küsimusi lahendama. See on teiste pärusmaa. Toomiku maalimaailm tiirleb ümber tema enda ning selle seoste ümbritsevaga. See on tal üha enam sügavustesse pürgiv n-ö omailma avastamine eri tasanditel ja ajahetkedel. See võib, nagu enamasti meil kipub olema, olla suhteliselt pinnapealne ning kohati ka tüütu.

Toomikul puhul on see olnud ajas progresseeruv – tarvitseb vaid lasta mälust läbi ta varasemate aastakümnedite tööd. See võib olla kohati hirmutav, kohati kole. Selleks peab olema piisaval määral julgust ning ehk ka enesepiinajalikkude ellusuhtumist. Ennekõike aga ausust.

Ligi veerand sajandit tagasi sõnastas selle meie lahkunud sõber Jaan Paavle järgmiselt: «Jaan on meeletult aus – siiras kunsti, inimsuhete ja iseenda suhtes. Tema puhul on igasugused spekulatsioonid ja kunstipoliitilised mängud välistatud. Toomik areneb pidevalt ega korda ennast.

Suur vaatajaskond ei pruugi sellest aru saada, ehk mõned tippkriitikud vahest, et miks ta midagi just nii teeb. Läbi raskuste ja probleemide küpsevad tema projektid väga pikka aega ning selle taga on meeletult suur töö.»

Selles osas ei ole küll midagi muutunud, ilmselt ainult see, et ta kunst on vahepealse ajaga saanud ka «suuremale vaatajaskonnale» üha omasemaks.

Lõpetuseks olgu veel öeldud, et Kumus on vaatamiseks välja Toomiku video «Juga» (2005), mida on Eestis varem näidatud korra. Teost näeb muuseumi projektisaaalis dialoogis baltisaksa romantiliste maastikumaalidega.